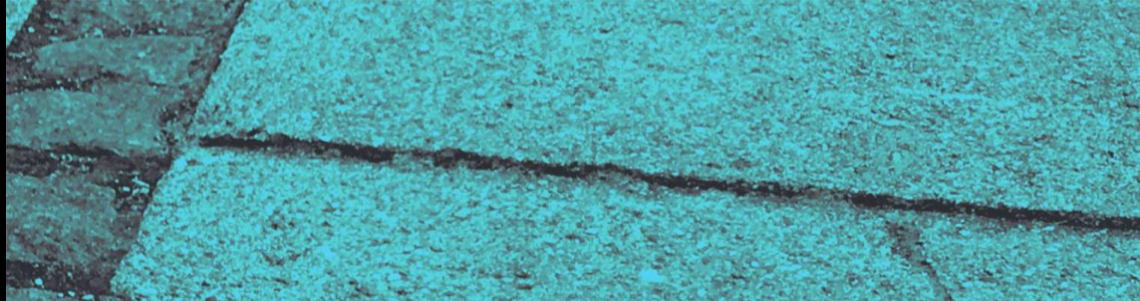

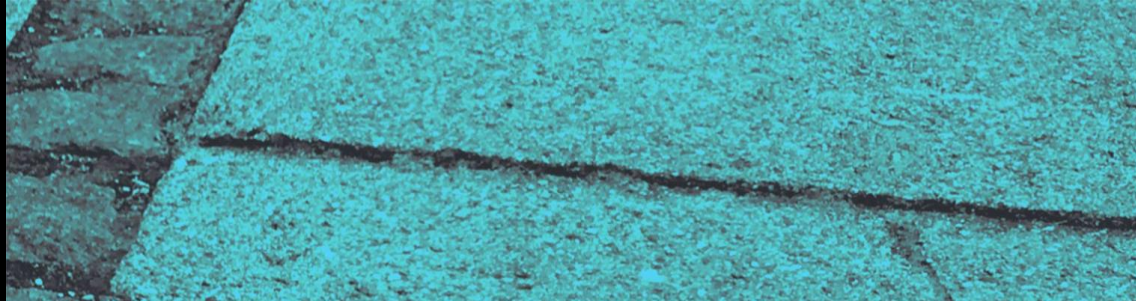

SBH konference

Emil Kiørboe
15. marts 2018

Hjemløshed og menneskerettigheder

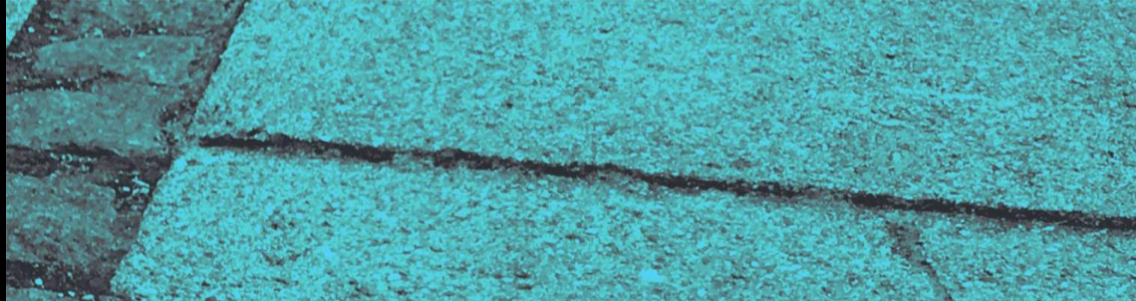
- Borgerens ret til selvbestemmelse

Hvad er Menneskerettigheder?

Universelle rettigheder
Politisk besluttet stater imellem

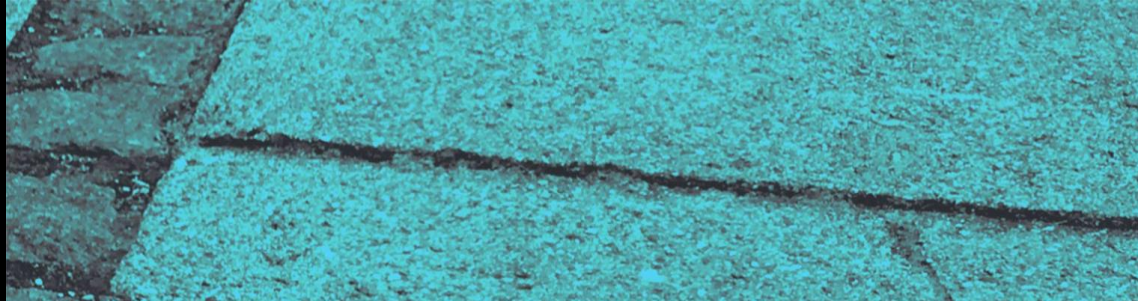
Verdenserklæringen art. 1 – alle
mennesker er født frie og lige i værdighed
og rettigheder.

Hvad er Menneskerettigheder?

Begrænsning af magthavernes
magt/udligning af magtforholdet mellem
borgere og stat

Retsstat - socialstat

Hvor kommer menneskeretten fra?

- GRUNDLOVEN
- FN'S CHARTER
- FN'S VERDENSERKLÆRING
- FN'S TO "HOVED"-
MENNESKERETTIGHEDSKONVENTIONER
- FN'S "SÆRKONVENTIONER"
- DEN EUROPÆISKE
MENNESKERETTIGHEDSKONVENTION
- DEN EUROPÆISKE SOCIALPAGT
- EU'S CHARTER FOR GRUNDLÆGGENDE
RETTIGHEDER
- ANDRE INTERNATIONALE ORGANISATIONER

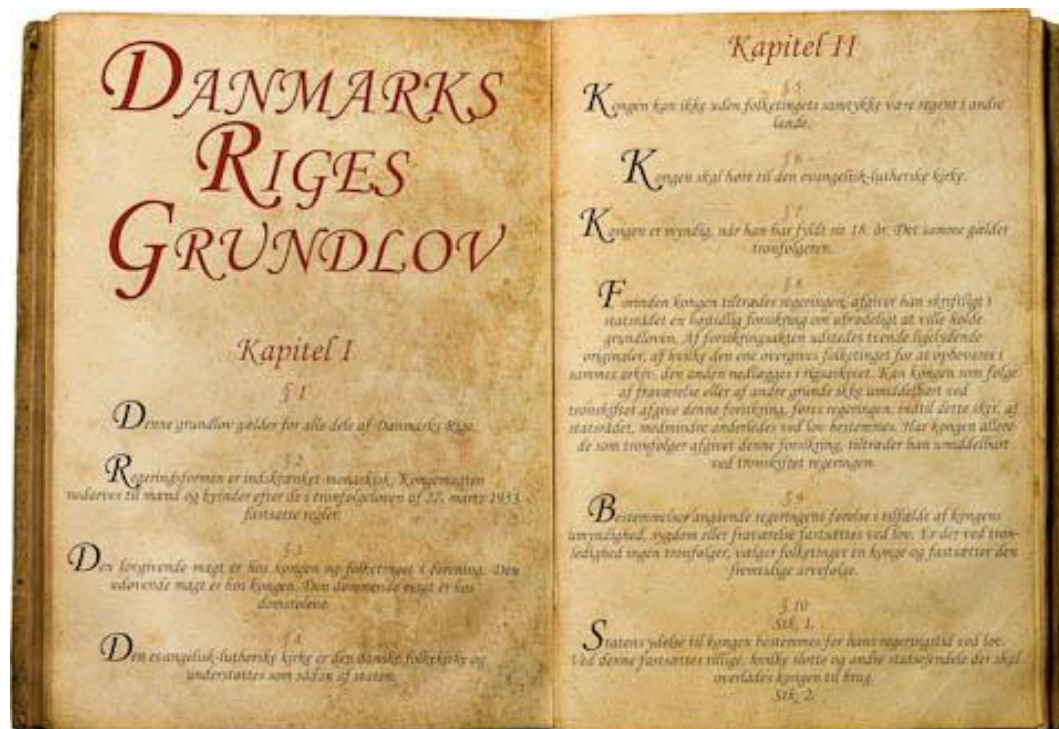
INSTITUT FOR MENNESKE RETTIGHEDER

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

Ytringsfrihed

Retfærdig rettergang

Antidiskrimination

Barnets tarv

Retten til liv

Sundhed

Forbud mod slaveri

Social sikkerhed

Human Rights

Retten til at arbejde

Tilgængelighed

Ret til hvile og fritid

Personlig frihed

Ret til en nationalitet

Forbud mod tortur

Uddannelse

Tilstrækkelig levestandard

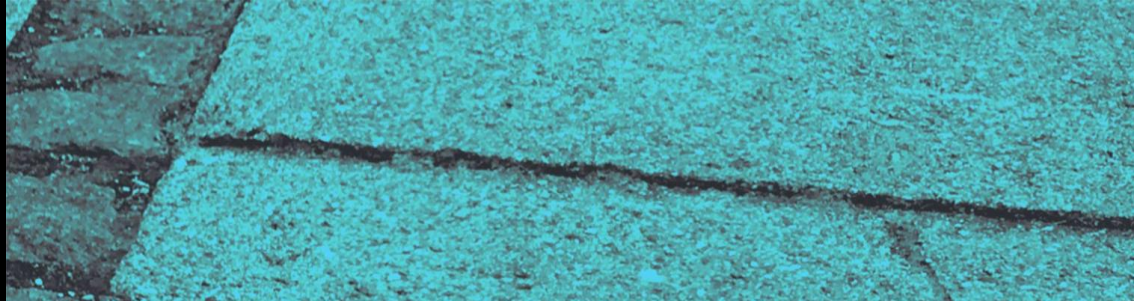
Retten til privatliv og familieliv

Deltagelse i kulturelivet

Religionsfrihed

Forsamlings- og foreningsfrihed

Ejendomsret

ØKONOMISKE, SOCIALE OG KULTURELLE RETTIGHEDER

- Sundhed
- Social sikkerhed
- Ret til at arbejde
- Ret til hvile og fritid
- Tilstrækkelig
 levestandard
- Deltagelse i
 kulturlivet
- Uddannelse

BORGERLIGE OG POLITISKE RETTIGHEDER

- Ytringsfrihed
- Retfærdig rettergang
- Ret til livet
- Forbud mod slaveri
- Personlig frihed
- Forbud mod tortur
- Ret til privatliv
- Religionsfrihed
- Forsamlingsfrihed

ER
MENNESKERETTIG-
HEDER ABSOLUTTE,
ELLER KAN DE
BEGRÆNSESES?

Begrænsning af rettigheder

- De fleste rettigheder kan begrænses
- Stater nyder oftest en skønsmargin
- Menneskerettigheder kan kollidere

Absolutte rettigheder

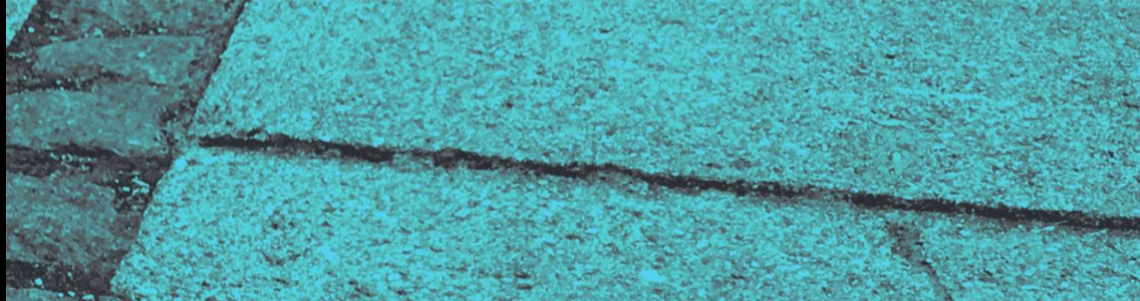
- Ret til liv
- Forbud mod tortur
- Forbud mod tvangsarbejde
- Forbud mod kriminalisering af handlinger med tilbagevirkende kraft

ER
MENNESKERETTIG-
HEDER ABSOLUTTE,
ELLER KAN DE
BEGRÆNSESES?

Vi begrænser og gør indgreb i
menneskers rettigheder hele tiden

Afvejning af hensynet til individets
rettigheder og friheder og
modstående samfundshensyn

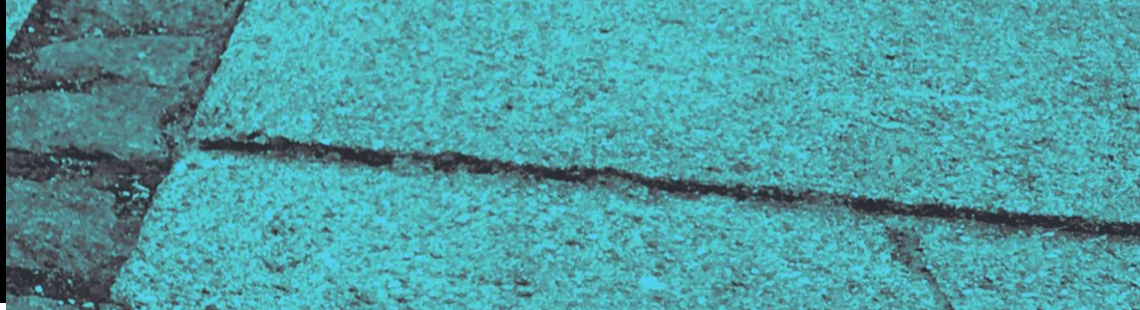
Krav om, at man kun griber ind i
rettigheder, når det har hjemmel i
lov, forfølger et anerkendelsesværdigt
formål og er proportionalt

Socialt udsatte og menneskerettigheder

Socialt udsatte får i vidt omfang ikke opfyldt deres sociale og økonomiske menneskerettigheder

Derfor er de ofte sårbare overfor indgreb og krænkelse i deres menneskerettigheder

ØKONOMISKE, SOCIALE OG KULTURELLE RETTIGHEDER

- Retten til sundhed
- Social sikkerhed
- Ret til at arbejde
- Ret til hvile og fritid
- Tilstrækkelig
levestandard
- Deltagelse i
kulturlivet
- Uddannelse

BORGERLIGE OG POLITISKE RETTIGHEDER

- Ytringsfrihed
- Retfærdig rettergang
- Ret til livet
- Forbud mod slaveri
- Personlig frihed
- Forbud mod tortur
- Ret til privatliv
- Religionsfrihed
- Forsamlingsfrihed

FORMER FOR RETTIGHEDER

**Civile og politiske rettigheder ofte
formuleret som individuelle
rettigheder:**

EKS.: EMRK ART. 6 (3) "ENHVER, DER ER ANKLAGET FOR EN LOVOVERTRÆDELSE, ER I SÆRDELESHED BERETTIGET TIL:
(...)
E) AT FÅ VEDERLAGSFRI BISTAND AF EN TOLK, HVIS HAN IKKE FORSTÅR ELLER TALER DET SPROG, DER ANVENDES I RETTEN."

**Økonomiske, sociale og
kulturelle rettigheder ofte
formuleret som mål-middel
rettigheder:**

EKS.: ESP ART. 11 "FOR AT SIKRE EN EFFEKTIV UDØVELSE AF RETTEN TIL SUNDHEDSMÆSSIG BESKYTTELSE **FORPLIGTER** DE KONTRAHERENDE PARTER SIG TIL, ENTEN UMIDDELBART ELLER I SAMARBEJDE MED OFFENTLIGE ELLER PRIVATE ORGANISATIONER, **AT TRÆFFE EGNEDE FORANSTALTNINGER**, DER BL.A. TAGER SIGTE PÅ:
1. SÅ VIDT MULIGT AT FJERNE ÅRSAGERNE TIL DÅRLIGT HELBRED;
(...)"

FORMER FOR RETTIGHEDER

Traditionel forståelse
af forskellene

Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder		Civile og politiske rettigheder
1. Positive	vs.	Negative
2. Ressourcekrævende	vs.	Gratis
3. Progressiv realisation	vs.	Umiddelbar realisation
4. Vage og uklare	vs.	Præcise
5. Politiske	vs.	Ikke politiske
6. Ikke judiciable	vs.	Judiciable
7. Programerklæringer	vs.	Individuelle rettigheder

FORMER FOR RETTIGHEDER

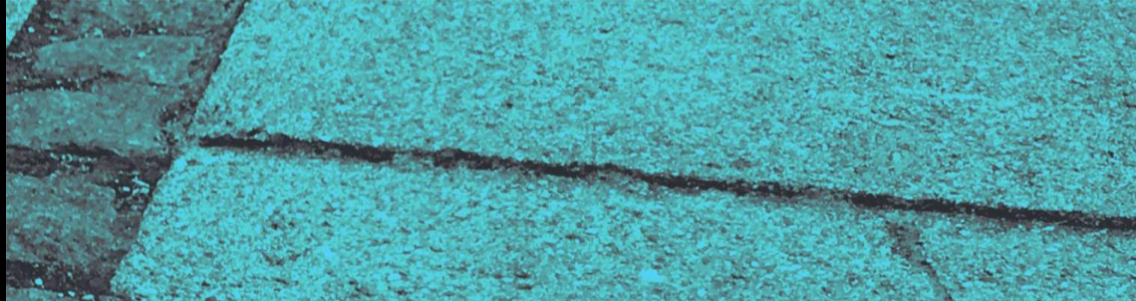
Mere nuanceret

LIGHEDER:

- BINDENDE KONVENTIONER
- BEGGE INDEHOLDER BÅDE VAGE OG PRÆCISE BESTEMMELSER
- BEGGE INDEHOLDER FORPLIGTELSE AF NEGATIV OG POSITIV KARAKTER
- RESSOURCEKRÆVENDE
- UMIDDELBAR REALISERING
- DISKRIMINATIONSFORBUD

DEN INTEGREREDE METODE

- ØKONOMISKE OG SOCIALE RETTIGHEDER KAN VÆRE BESKYTTET SOM LED I EN PRAKTISK OG EFFEKTIV BESKYTTELSE AF CIVILE OG POLITISKE RETTIGHEDER

Socialt udsatte og menneskerettigheder

Socialt udsatte får i vidt omfang ikke opfyldt deres sociale og økonomiske menneskerettigheder

Derfor er de sårbare overfor indgreb og krænkelse i deres menneskerettigheder

Retten til respekt for privat- og familieliv

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE

MENNESKERETTEN

Grundloven § 72

Boligen er ukrænkelig. Husundersøgelser, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhemmeligheden må, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene ske efter en retskendelse.

EMRK Artikel 8

Stk. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

Stk. 2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Retten til respekt for privatlivet

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE MENNESKERETTEN

GRL § 72 >< EMRK art. 8

Grl § 72: Begrænset beskyttelsesområde, ingen materiel begrænsning, krav om hjemmel, krav om forudgående kendelse eller fraveget ved lov.

EMKR art. 8: Bredt beskyttelsesområde, krav om hjemmel, materielt begrænset ift. anerkendelsesværdige hensyn og proportionalitet. Positive forpligtelser.

Retten til respekt for privatlivet

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE MENNESKERETTEN

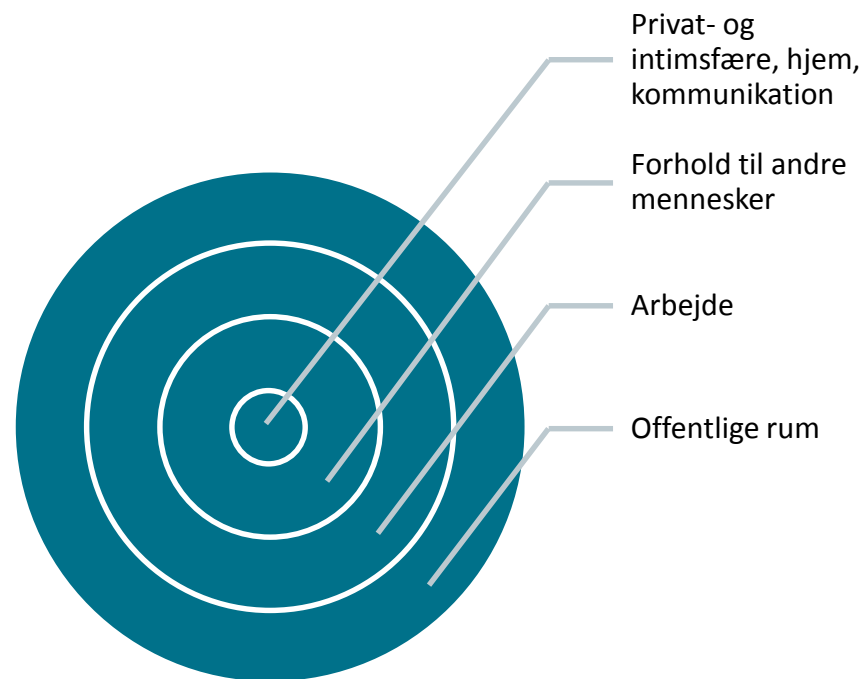
Bred definition, eksempler fra EMD praksis:

- Vælge identitet, Christine Goodwin 2002 – anerkendelse af transseksuelles kønsskifte
- Bestemme over eget liv, Haas 2011 – om retten til at begå selvmord
- Bestemme over egne gener, Evans 2007 – fortrydelse af kunstig befrugtning
- Fysisk integritet, Madsen 2002 – om tvangsmæssig alkohol- og narkotikatest af ansatte
- Sundhed/helbred i hjemmet, López Ostra 1994 – om beskyttelse mod forurening
- Ret til navn og billede, Von Hannover 2004 – paparazzi fotografer – og Peck 2003 – optagelser med overvågningskamera
- Personlige oplysninger, Odièvre 2003 – adoptivbarns ret til viden om biologisk mors identitet

Retten til respekt for privatlivet

RET TEN TIL
SELVBESTEMMELSE
MENNESKERETTEN

Beskyttelsesniveau privatliv:

Tæt på kernebeskyttelsen?

1. Efter længere tids mistanke om at flere beboere med post til forsorgshjemmet modtager stoffer købt på internettet besluttet det at al post til beboerne åbne og gennemses af personalet inden det udleveres til beboeren.
2. Institution har et totalt rygeforbud på matriklen – både indendørs og udendørs.
3. Flere af beboernes gæster har skabt utryghed og der er mistanke om, at nogle gæster sælger stoffer – det besluttet derfor, at man ikke må have besøg på forsorgshjemmet.
4. Forsorgshjemmet ønsker at tilbyde et stof- og alkoholfrit miljø for beboerne. Det fremgår derfor af husordenen, at man ved mistanke om stof- eller alkoholindtag skal tage en stof- eller alkoholtest.
5. Forsorgshjemmet ønsker at tilbyde et stof- og alkoholfrit miljø for beboerne. Alle beboere der har haft et alkoholmisbrug skal derfor tage antabus for at måtte bo på forsorgshjemmet.
6. For bedst muligt at hjælpe beboerne videre skal alle underskrive en samtykkeerklæring om, at forsorgshjemmet må dele og indhente alle oplysninger med kommunen og regionen.
7. Flere beboere har eller har haft tilknytning til en rockerstøttegruppe og bærer forskellige tøjgenstande med gruppens logo. Øvrige beboere og ansatte føler sig intimideret, da gruppen er kendt for kriminalitet, vold og afpresning. Der indføres derfor et forbud mod at gå med tøj, der markerer tilhørsforhold til en rocker- eller bandegruppering.

SELVBESTEMMELSE I FORVALTNINGSRETEN

Legalitetsprincippet – afgørelser/indgreb over for borgere kræver lovhjemmel

Jo mere indgribende jo stærkere krav til hjemmelsgrundlaget

Det absolutte udgangspunkt i social- og forvaltningsretten er frivillighed/selvbestemmelse

Krav om varetagelse af

- Processuelle regler/garantier
- Forvaltningsretlige principper – lighed, saglighed og proportionalitet

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE

De mest markante undtagelser til selvbestemmelsesretten

Værgemål

Magtanvendelse/tvang

HJEMMELSGRUNDLAG FOR INDGREB/ BEGRÆNSNINGER I BEBOERNES RET TIL SELVBESTEMMELSE?

Serviceovens § 110:

Stk. 1. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

Stk. 2. Optagelse i boformer efter stk. 1 kan ske ved egen henvendelse eller ved henvisning fra offentlige myndigheder.

Stk. 3. Lederen træffer afgørelse om optagelse og udskrivning.

Stk. 4. Boformer efter stk. 1 skal senest 3 hverdage efter afgørelse om optagelse i boformen give en orientering herom til kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 5. Boformer efter stk. 1 skal så vidt muligt inden udskrivning fra boformen, dog senest 3 hverdage herefter, give en orientering herom til kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 6. Orienteringerne efter stk. 4 og 5 skal som minimum indeholde personens navn og cpr-nummer samt dato og begrundelse for henholdsvis optagelsen og udskrivningen.

HJEMMELSGRUNDLAG FOR INDGREB/ BEGRÆNSNINGER I BEBOERNES RET TIL SELVBESTEMMELSE?

Vejledningen til servicelovens § 110:

Beboeren skal ved indskrivning orienteres om rettigheder og pligter, og samtykke i vilkårene

En vejledning udgør som udgangspunkt ikke et hjemmelsgrundlag

Betyder et samtykke til vilkårene, at der slet ikke er tale om et indgreb over for beboeren? Frit slag til at fastsætte regler?

Nej – stadig krav om hjemmel til at regulere borgernes forhold

HJEMMELSGRUNDLAG FOR INDGREB/ BEGRÆNSNINGER I BEBOERNES RET TIL SELVBESTEMMELSE?

Hjemmel i **anstaltsforholdet**

Ordensregler mv. er en "anstaltsanordning"

Uskreven hjemmelsadgang til at regulere borgernes forhold

Lovgivningen forudsætter eksistensen af "anstalten" –

Derfor skal forvaltningsmyndigheden kunne træffe de nødvendige beslutninger om institutionens drift så institutionen kan fungere i overensstemmelse med formålet

Anstaltsforholdet

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE

Anstaltsforholdet kan både give hjemmel til at indføre generelle regler, og til at træffe konkrete beslutninger/afgørelser i forhold til den enkelte borger

Anstaltsforholdet

RETTE TIL SELVBESTEMMELSE

Hvad giver anstaltsforholdet hjemmel til?

1. Reguleringen/beslutningen skal være båret af saglige hensyn, og må ikke gå videre end nødvendigt af hensyn til institutionens formål og virksomhed
2. De almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, herunder om proportionalitet og om at forskelsbehandling skal være sagligt begrundet gælder
3. Menneskeretten medfører væsentlige begrænsninger i, hvordan man ud fra anstaltsforholdet kan regulere borgernes forhold

RETTE TIL SELVBESTEMMELSE

1. Reguleringen/beslutningen skal være båret af saglige hensyn, og må ikke gå videre end nødvendigt af hensyn til institutionens formål og virksomhed

Hvad er herbergerne/forsorgshjems formål?

”Tag over hovedet”

Aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp

8. Forsorgshjemmet ønsker at tilbyde et stof- og alkoholfrit miljø for beboerne. Alle beboere skal derfor "puste" i alkometer én gang dagligt.

9. Efter uroligheder på forsorgshjemmet besluttes det, at alle fælles- og udendørsarealer frem over skal videoovervåges.

10. Alle beboere skal dagligt deltage i arbejde på forsorgshjemmet.

11. Alle beboere skal senest 10 dage efter indskrivning have skrevet sig på venteliste i mindst tre boligselskaber.

12. Da forsorgshjem er et midlertidigt tilbud udskrives man automatisk efter 3 måneder. Hvis man ikke har en bolig må man flytte til et andet forsorgshjem.

13. Hvis beboeren ikke lever op til de målsætninger, som beboeren og personalet har fastsat i opholdsplanen udskrives vedkommende.

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE

2. De almindelige forvaltningsretlige
grundsætninger, herunder om
proportionalitet og om at
forskelsbehandling skal være sagligt
begrundet gælder

Er det en afgørelse eller beslutning? Hvis
afgørelse, krav om partshøring, begrundelse mv.

RET TEN TIL SELVBESTEMMELSE

3. Menneskeretten medfører væsentlige begrænsninger i, hvordan man ud fra anstaltsforholdet kan regulere borgernes forhold

Intensive indgreb i centrale rettigheder eller mindre tungtvejende beskyttelsesinteresse?

PROPORTIONALITET

Indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det formål, som forfølges

Vanskelig og konkret øvelse – ingen ”opskrift” –

Konkret afvejning af hensynet til individets ret til selvbestemmelse over for modstående hensyn

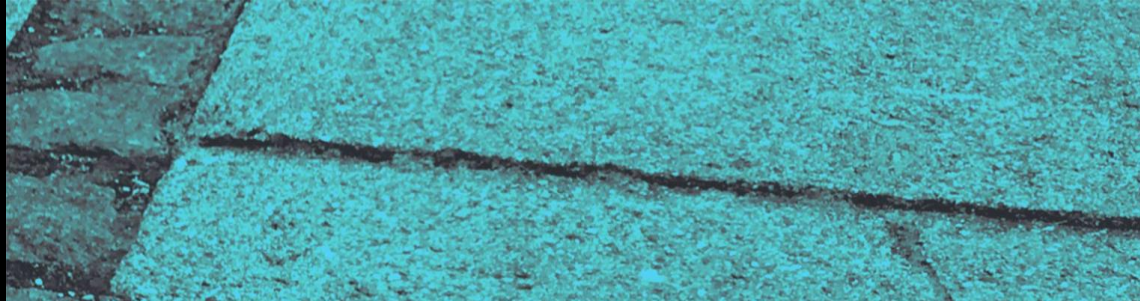
Proportionalitetslementer:

- Er rettigheden af fundamental betydning?
- Sker der indgreb i rettighedens kerne?
- Rammer indgrebet individet særligt hårdt
- Indgrebet skal som udg.pkt. være både egnet og nødvendigt
- Kunne formålet være opnået ved brug af mindre indgribende midler

PRAKSIS PÅ FORSORGSJEM OG HERBERGER

Prøv at komme på eksempler fra jeres egne hus- eller ordensregler, eller konkrete situationer, hvor der er truffet mere eller mindre indgribende beslutninger over for beboere, og diskutér disse eksempler i lyset af selvbestemmelsesretten

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

Tak for ordet

Emil Kiørboe
Specialkonsulent
emki@humanrights.dk

